

Sygn. akt: III AUa 433/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Lucyna Guderska (spr.)

SSO del. Beata Michalska

Protokolant: sekr. sądowy Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2013 r. w Łodzi

sprawy **B. R.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.**

o emeryturę,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 22 stycznia 2013 r., sygn. akt: VI U 1341/12;

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt III AUa 433/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 31 sierpnia 2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. odmówił B. R. prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS, ponieważ ubezpieczona nie wykazała 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach.

W odwołaniu od powyższej decyzji B. R. domagała się zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia od 1 marca 1977r. do 30 września 1998r. w Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Opieki Zdrowotnej w G. na stanowisku technika dentystycznego i przyznania prawa do emerytury.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 22 stycznia 2013r. Sąd Okręgowy w Płocku zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P. z 31 sierpnia 2012r. i przyznał B. R. emeryturę poczynając od dnia 1 sierpnia 2012r.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zapadło na podstawie poniższych ustaleń i wniosków:

B. R., ur. (...), w dniu 10 sierpnia 2012r. złożyła wniosek o przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury.

Wnioskodawczyni na dzień 1 stycznia 1999r. udowodniła w sumie 21 lat, 7 miesięcy i 15 dni stażu ubezpieczeniowego, nie jest członkiem OFE, nie pozostaje w stosunku pracy.

Zaskarżoną decyzją z 31 sierpnia 2012r. ZUS odmówił wnioskodawczyni prawa do emerytury, ponieważ nie przedstawiła świadectwa pracy w warunkach szczególnych.

W okresie od 1 marca 1977r. do 30 września 1998r. B. R. była zatrudniona w Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Opieki Zdrowotnej w G. na stanowisku technika dentystycznego w pełnym wymiarze czasu pracy. Jedynie w okresie od 2 stycznia 1978r. do 31 grudnia 1978r. była zatrudniona w połowie wymiaru czasu pracy. Wymieniona stale świadczyła pracę polegającą na wykonywaniu protez dentystycznych z tworzyw sztucznych, żywic akrylowych i gipsu. Odwołująca najpierw otrzymywała z gabinetu stomatologicznego wycisk, z którego wykonywała odlew gipsowy. W tym celu rozprawiała proszek gipsowy z wodą. Przy czynności łączenia proszku gipsowego z wodą wydzielal się pył. Następnie na modelu gipsowym wykonywała wałki zgryzowe z wosku. Po wykonaniu tej czynności przekazywała je do gabinetu stomatologicznego, gdzie pobierano wzór zgryzu pacjenta. Model zgryzu należało zazwierakować. Czynność ta określała kształt jamy ustnej. Z modelu jamy ustnej odwołująca wycinała wosk i wstawiała zęby żywiczne. Po przymiarce przez pacjenta odwołująca poddawała model dalszej obróbce. Gipsowała go w puszcze i podgrzewała do chwili wytopienia się wosku. W miejsce wosku wlewała następnie rozrobioną masę żywiczną i gotowała masę do jej stwardnienia. Model protezy była następnie oczyszczany z gipsu i poddawany dalszej obróbce. Odwołująca szlifowała i polerowała masę żywiczną, z której była wykonana proteza, przy pomocy wiertła i maszyny polerującej. Do polerowania protezy był wykorzystywany pumeks. W związku z obróbką żywic i tworzyw sztucznych wydzielal się pył oraz hałas. Odwołująca wykonywała swoją pracę w przychodni, nie pracowała w gabinecie stomatologicznym. Równocześnie z odwołującą pracowało 4-5 techników dentystycznych. Z racji szkodliwości warunków odwołująca otrzymywała porcję pół litra mleka dziennie.

W czasie zatrudnienia odwołująca korzystała z urlopów wychowawczych w okresach: od 15 listopada 1977r. do 31 grudnia 1977r. i od 15 października 1978r. do 1 sierpnia 1980r. Ponadto korzystała z urlopów bezpłatnych: od 1 sierpnia 1988r. do 1 sierpnia 1988r., od 12 grudnia 1988r. do 14 stycznia 1989r., od 1 sierpnia 1990r. do 1 sierpnia 1990r., od 1 października 1996r. do 30 września 1998r.

Pracodawca odwołującej odmówił wystawienia świadectwa pracy w warunkach szczególnych wskazując, że dla określenia charakteru pracy zastosowanie mają przepisy działu XII zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1983r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu zdrowia i opieki społecznej - służba zdrowia i opieka społeczna, w którym to dziale nie zostało jednak wymienione stanowisko pracy technika dentystycznego. Zdaniem pracodawcy stanowiska pracy odwołującej nie dotyczył również dział IV zarządzenia - w chemii poz. 17 pkt 2, ponieważ pracowała w służbie zdrowia.

W konsekwencji powyższych ustaleń Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie zasługiwało na uwzględnienie. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy jednoznacznie potwierdził, że w spornym okresie czasu odwołująca stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywała pracę jako technik dentystyczny. W ocenie Sądu, wymieniona praca podlegała kwalifikacji jako wykonywana w szczególnych warunkach - zgodnie z działem IV- w chemii, poz. 17 - produkcja i przetwórstwo żywic i tworzyw sztucznych oraz produkcja surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. 1983r. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Sąd Okręgowy wskazał przy tym, że co do znaczenia wykazów resortowych trafnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 lutego 2010r., II UK 218/09, Lex nr 590247, w którym wskazał, że wykazy resortowe mają charakter informacyjny, techniczno-porządkujący, uściślający. Z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego czy centralny związek spółdzielczy porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych - stanowić negatywną przesłankę

dowodową. Zamieszczenie więc danego określonego stanowiska pracy w wykazie resortowym uzasadnia przyjęcie stwierdzenia, że praca wykonywana na tym stanowisku jest pracą w warunkach szczególnych. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy stanowisko pracy odwołującej - technik dentystyczny zostało wymienione w dziale IV poz. 17 pkt 1 wymienionego zarządzenia. Już zatem z tego względu spełnia warunki szczególności. Zdaniem Sądu Okręgowego, kwestia przypisania stanowiska do określonego działu jest w tej sytuacji indyferentna. Przyjęcie odmiennego toku rozumowania mogłoby natomiast prowadzić w niektórych przypadkach do rezultatów paradoksalnych. Tego rodzaju sytuacja występuje przy założeniu, że praca technika dentystycznego musi być wykonywana jedynie w zakładach pracy branży chemicznej, krańcowo odmiennej od branży medycznej. Praca technika dentystycznego jest pracą polegającą przede wszystkim na naprawie i wytwarzaniu protez zębowych. Specyfika tego rodzaju czynności wyraża się w dostosowaniu rezultatu pracy technika do indywidualnego zapotrzebowania określonej osoby. I. wiąże również zatrudnienie technika dentystycznego w ramach podmiotu świadczącego usługi medyczne. Trudno natomiast wyobrazić sobie przedsiębiorstwo, będące jedynie zakładem branży chemicznej, a przy tym nieświadczące usług z zakresu ochrony zdrowia, wytwarzające protezy zębowe na masową skalę. Istotnym jest ponadto, że zarządzenie odnosi się do zakładów pracy podlegających resortowi zdrowia i opieki społecznej. Resortowi temu podlegał zakład pracy zatrudniający odwołującą. Zakłady branży chemicznej podlegały natomiast ówczesnemu Ministerstwu Przemysłu Chemicznego i Lekkiego. W tej sytuacji, zdaniem Sądu, zupełnie niezrozumiałym byłoby określenie stanowisk pracy w zakresie branży, która nie podlegała ministrowi wydającemu zarządzenie określające stanowiska pracy, na których wykonywana jest praca w warunkach szczególnych. Oznaczałoby to bowiem wydanie aktu normatywnego poza zakresem kompetencji wynikających z kierowanego przez niego resortu. Uzasadniony jest natomiast wniosek, że celem zarządzenia było objęcie stanowisk z każdej branży, byleby praca charakterystyczna dla tej branży była wykonywana w zakładzie pracy podlegającym Ministrowi Zdrowia i Opieki Społecznej, a więc z reguły zakładowi świadczącemu usługi z zakresu opieki medycznej. Z faktu zatem, że minister właściwy w sprawach zdrowia i opieki społecznej, wskazał w zarządzeniu stanowisko technika dentystycznego, pomimo powiązania go z działem IV, nie zaś XII, należy wywodzić, że praca na tym stanowisku była jednak pracą w warunkach szczególnych.

W konkluzji powyższych wywodów Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołująca, mimo nieprzedstawienia świadectwa pracy w warunkach szczególnych wykazała, że w spornym okresie czasu (z wyłączeniem okresów urlopów wychowawczych i bezpłatnych oraz okresu zatrudnienia na 1/2 etatu) wykonywała pracę w warunkach szczególnych. Suma okresów zatrudnienia zakwalifikowanych jako wykonywanych w szczególnych warunkach przenosi wymagane przepisami 15 lat. Tym samym odwołująca spełniła ostatnią z przesłanek prawa do wcześniejszej emerytury. Mając na uwadze powyższe na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji swojego wyroku.

W apelacji organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przez zakwalifikowanie zatrudnienia odwołującej w Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Opieki Zdrowotnej w G. na stanowisku technika dentystycznego jako pracy w szczególnych warunkach (wykaz A dział IV w chemii, poz. 17 produkcja i przetwórstwo żywic i tworzyw sztucznych produkcja surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa, produkcja wosków i woskali).

Wskazując na wyżej wymienione zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że w wyroku z dnia 1 czerwca 2010 r. II UK 21/10, Lex 619638 Sąd I Najwyższy wyraził pogląd, że w świetle przepisów wykazu A wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo - branżowy. Poza pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej tychże prac nie jest dziełem przypadku.. Specyfikacja poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych i w nich prac i warunki w jakich one są wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie, czy też wręcz dowolnie, z

naruszaniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym.

W ocenie organu rentowego, Sąd Okręgowy przekroczył granice „swobody kwalifikowania”, przypisując stanowisko technika dentystycznego do działu „chemia”. Tym bardziej, że w dziale IV - w chemii pod poz. 17 wymieniona jest „produkcja” określonych w nim „materiałów”, a prac technika dentystycznego nie można zaliczyć do „produkcji przemysłowej”. Natomiast w dziale XII - w służbie zdrowia i opiece społecznej wykazu A nie są wymienione prace techników dentystycznych, chociaż wymienione są prace lekarzy stomatologów.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

W rozpoznawanej sprawie jest sporne, czy ubezpieczona w okresie zatrudnienia od 1 marca 1977r. do 30 września 1998r. w Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Opieki Zdrowotnej w G. na stanowisku technika dentystycznego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała pracę w szczególnych warunkach określoną w wykazie A Dziale IV, poz. 17 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. – „Prace w chemii, produkcja i przetwórstwo żywic i tworzyw sztucznych oraz produkcja surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa”.

Przepis art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 jednolity tekst) pozwala kobietom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. nabyć, po osiągnięciu wieku przewidzianego, m.in. w art. 32, prawo do emerytury, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęły:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. 20 lat.

Emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (ust. 2 art. 184 ustawy).

Wiek emerytalny pracowników wykonujących pracę w warunkach szczególnych określa wydane na podstawie art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 4 z późn. zm.). Przepis § 4 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Wskazać przy tym należy, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. Ponadto w świetle art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS pracami w szczególnych warunkach nie są wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w powołanym rozporządzeniu na co wskazuje przepis § 1 ust. 1 tego rozporządzenia stanowiący, że akt ten ma zastosowanie do pracowników wykonujących prace w szczególnych

warunkach lub w szczególnym charakterze wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia.

Przyznając zatem rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. zasadniczą rolę w kwalifikowaniu prac w szczególnych warunkach należy podkreślić, że w świetle przepisów wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia, wyodrębnienie prac ma charakter stanowiskowo-branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do obniżonego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej prac nie jest przypadkowy, albowiem specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu i branż determinuje charakter świadczonych w nich prac oraz warunki w jakich są wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie jest zatem możliwe dowolne i swobodne wiązanie konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010r. II UK 21/10).

Odnosząc powyższe do zastosowanej przez Sąd Okręgowy kwalifikacji pracy ubezpieczonej w spornym okresie należy zauważyć, że praca technika dentystycznego nie została w ogóle wymieniona zarówno w dziale IV wykazu A (chemia i przemysł chemiczny), jak i dziale XII wykazu A (prace w służbie zdrowia i opiece społecznej). W związku z tym oczywiście nietrafne jest zakwalifikowanie pracy ubezpieczonej według poz.17 działu IV wykazu A - jako zupełnie odmiennej branży w systematyce określonej przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r.

Ponadto, w ocenie Sądu Apelacyjnego, zebrany w sprawie materiał dowodowy nie dostarczył podstaw do przyjęcia, że uciążliwość i szkodliwość pracy, jaką wykonywała ubezpieczona zatrudniona na stanowisku technika dentystycznego w pracowni protetycznej przy Zakładzie Opieki Zdrowotnej w G., była taka sama czy porównywalna z pracą pracownika produkcji w przemyśle chemicznym. Nie można wiązać pracy wykonywanej przez wnioskodawczynię w zakładzie służby zdrowia i opieki społecznej, polegającej na wykonywaniu protez dentystycznych, z pracami wymienionymi w rozporządzeniu w dziale chemii – produkcja i przetwórstwo żywie i tworzyw sztucznych oraz produkcja surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa. Załącznik do rozporządzenia w dziale IV, dotyczącym prac w chemii i przemyśle chemicznym, jak w dziale XII dotyczącym służby zdrowia i opieki społecznej, nie wymienia prac techników dentystycznych jako prac zaliczanych do pracy w szczególnych warunkach. Również dział XII zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1983r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu zdrowia i opieki społecznej nie wymienia prac techników dentystycznych. A zatem z w/w przyczyn prawa materialnego wykonywanie tej pracy nie znajduje uzasadnionych podstaw do zaliczenia jej jako wykonywanej w szczególnych warunkach. Natomiast w sytuacji nie zaliczenia spornego okresu pracy w Zakładzie Opieki Zdrowotnej w G., wnioskodawczyni nie spełnia przesłanki 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, a Sąd Apelacyjny w Łodzi podziela to stanowisko, że z przywileju przejścia na emeryturę w niższym wieku emerytalnym, przysługującego pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, mogą korzystać wyłącznie pracownicy, którzy byli rzeczywiście zatrudnieni stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szkodliwych warunkach pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 15 grudnia 1997 r., II UKN 417/97, OSNP 1998/21/638; 21 listopada 2001r., II UKN 598/00, OSNP 2003/17/419; 4 czerwca 2008 r., II UK 306/07, Lex nr 494129). Nadto w wyroku z dnia 21 listopada 2001r., II UKN 598/00, Sąd Najwyższy podkreślił, że o uprawnieniu do emerytury na podstawie § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.), decyduje łączne spełnienie przez pracownika wszystkich warunków określonych w tym przepisie, a nie jego przekonanie, że charakter lub warunki pracy wystarczają do uznania jej za wykonywaną w szczególnych warunkach.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny orzekł o zmianie zaskarżonego wyroku i oddaleniu odwołania zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c.

Przewodniczący: Sędziowie: